

História kláštora Sv. Kataríny

prvá tretina 15. stor. – archeologickým výskumom doložená kamenná gotická kaplnka v lesoch Malých Karpát na skalnatom návrší nad Dubovským potokom, pri ktorej bol cintorín.

koncom 16. stor. – údajné zjavenia sa sv. Kataríny istému pastierovi, ktorý na tomto mieste vytvoril v skale malú kaplnku – jaskyňu.

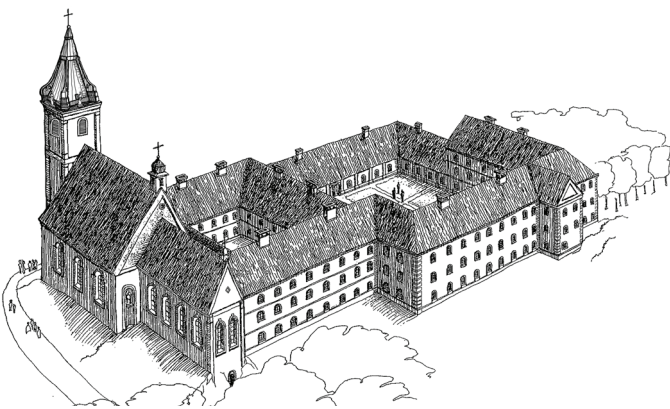
1617 – sv. Katarína sa zjavila Jánovi Mancovi z Dechtíc, ktorý tu oral. Zjavila sa aj mladíkovi **Jánovi Apponyimu**, synovi bohatého grófa z Jablonice, ktorý vedie pustovnický život v jaskyni na tomto posvätnom mieste. Po násilnom odvlečení rodičmi domov na druhý deň umiera. Ešte dnes je uctievaný ako kandidát svätosti.

1618, 21. december – majiteľ panstva, **gróf Krištof Erdődy**, vydáva v Chtelnici **zakladaciu listinu pre kláštor františkánov**.

1619 – kaplnka zväčšená na kostolík, v novom kláštore už bývajú prví 12 mníši.

1645 – kláštor a kostol vydrancovaný a podpálený vojskami Juraja Rákociho I. počas stavovského povstania.

1646 – obnova a prestavba objektov synom zakladateľa Gabrielom Erdődom a jeho manželkou Juditou Amade. Kostol rozšírený na rozsiahlejší chrám do podoby, ako ho dnes poznáme, ktorému pôvodný z r. 1618 slúžil ako sanktuárium.

pol. 17. stor. – pri kláštore založené laické Bratstvo pásikárov (chor-digerov), ktorého členovia sa popri náboženských aktivitách venovali najmä chorým a chudobným. Pre údajné zneužívanie odpustkov a milosti Jozef II. zrušil aj toto spoločenstvo dekrétom z r. 1782.

1663 – kláštor prepadnutý Turkami, neskôr po ich vypudení je vyplienený cisárskymi vojakmi, ktorí zavraždili tu sa ukrývajúcich šľachticov.

1683 – kláštor poškodený vojakmi Imricha Tökolyho.

1697 – počas početnej púte sa lichtenštajnski vojaci snažili násilím získať mladých verbovancov a boli ľuďom zatlačení do chrámu, kde bol jeden z vojakov zabitý.

1701, 9. január – vraždou poškvrnený kostol je opäť vysvätený. Juraj a Krištof II. Erdődy listinou potvrdzujú, že budú kláštora dávať 500 rýnskych dukátov na údržbu. Následne je pristavaná nová veža a bočné kaplnky v kostole.

1710, 9. september – v svätokatarínskom kláštore umiera na choleru známy náboženský spisovateľ píšuci slovenčinou **Benignus Smrtník** (nar. 1650), autor diela „Kunšt dobre umriť“.

v priebehu 18. stor. – početní dobrodinci, hlavne bohatá šľachta, no i prostí ľudia z okolia, štedro obdarúvajú svätokatarínsky kláštor a niektoré rody sa tu nechávajú i pochovávať (Erdődyovci, Apponyiovci, Labšanskí).

1782 – sťažnosti naháčskeho farára **Juraja Fándlyho**, že väčšina jeho veriacich radšej navštevuje kostol sv. Kataríny pri kláštore než vlastný farský kostol v Naháči. Svoje rozhorčenie vyjadril aj v známom diele z r. 1789 *Dúverná zmlúva medzi mníchom a diablom* (prvé dielo písané spisovnou bernolákovskou slovenčinou).

1786, 22. júl – nariadením cisára **Jozefa II.** bol **kláštor sv. Kataríny zrušený**, podobne ako mnoho iných, ktoré sa nevenovali charitatívnej alebo pedagogickej činnosti (v habsburskej monarchii 738 kláštorov).

1787, 22. január – kláštor prevzatý do štátnej správy, vykonaný súpis a odhad majetku, cenné predmety a bohatý inventár postupne prenesené do okolitých farských kostolov, mnohé však rozkradnuté a navždy stratené.

1788 až 1792 – opustený kláštor obývajú siedmi vojenski invalidi z Trnavy.

1793 – traja zloději vykradli rodinné hrobky pod kostolom.

1797 – pustnúce objekty odkúpil gróf Jozef Erdődy, z úcty k pozostatkom svojich predkov, nezabránil však ich postupnej skaze a premene v ruiny.

1811 – súsošie Kalvárie spreď kostola prevezené Erdődyovcami do Dechtíc.

1835 – posledná zmienka o funkcii „strážcu sv. Kataríny“ (Dechtičan Jozef Kollár).

1869, 1891 – historici sa začínajú zaujímať o Kláštor sv. Kataríny (Odoricus Balázsovits: „Brevis Historia...“, Pál Jedlicska „Malokarpatské pamätihodnosti...“).

1905 – sochy 4 františkánskych svätcov pôvodne umiestnených na korune kostolnej veže prenesené k rodinnej hrobke Pálffyovcov v Smoleniciach.

30. roky 20. stor. – skautské tábory na Katarínke, výlety františkánskych novicov.

2. pol. 20. stor. – kláštor mimo záujmu štátu upadá do zabudnutia, jeho históriu sa pokúšajú kriesiť historici Hadrián Radváni a najmä Jozef Šimončič.

1995, 3. júl – zrúcaniny opäť ožívajú vďaka mladým dobrovoľníkom a ich novému „rádu Katarínkoviev, záchrancov kláštora“.

KATARÍNKA

Záchrana ruín kláštora
sv. Kataríny Alexandrijskej

Kontakt katarinka@katarinka.sk

Adresa Katarínka, Šándorova 8, 821 03 Bratislava

Finančná podpora SK14 1100 0000 0026 2076 2742

www.katarinka.sk

Projekt Katarínka

Katarínka sú majestátné ruiny františkánskeho kostola a kláštora sv. Kataríny zo začiatku 17. storočia ukryté hlboko v lesoch Malých Karpát, na skalnatom výbežku nad Dubovským potokom medzi Dehticami, Naháčom a Dobrou Vodou.

Katarínka je aj projekt, ktorým sa mladí ľudia formou letných táborov snažia od roku 1994 zachrániť tento kláštor pred ďalším pustnutím a rúcaním a opraviť jeho búrlivú a zaujímavú históriu. Táborové sú určené pre mladých ľudí vo veku od 17 rokov z celého Slovenska (dobrovoľníkov bez nároku na finančnú odmenu).

Kto to robí

Projekt Katarínka organizujú občianske združenie Katarínka a Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže (ZKSM) pre (nielen veriacich) mladých z celého Slovenska v spolupráci s Obecným úradom Dehtice, Rehoľou menších bratov františkánov a Krajským pamiatkovým úradom Trnava. OZ Katarínka je členom združenia Zachráňme hrady spolu s viac než dvoma desiatkami dobrovoľníckych združení zachraňujúcich slovenské pamiatky.

Projekt je finančne podporovaný Ministerstvom kultúry SR, Ministerstvom školstva SR a v minulých ročníkoch bol podporený súkromnými grantmi, sponzormi a individuálnymi dobrodincami či už finančne alebo rôznymi inými druhmi pomoci.

Ciele projektu

- Záchrana ruín pred zrútením a zakonzervovanie múrov, komplexný archeologický, historický, pamiatkový a geofyzikálny výskum.
- Vyčistenie a udržiavanie areálu kláštora i celej okolitej prírodnej rezervácie Katarína (poriadok, zázemie pre návštevníkov, náučný chodník...).
- Dať mladým ľuďom možnosť prežiť mimo civilizácie dva týždne, na ktoré nikdy nezabudnú a vybudujú u nich vzťah k pamiatkam a k tradičnej manuálnej práci.
- Dokázať, že z nadšenia, odhodlania a dobrovoľníckej práce mladých ľudí sa dá účinne zachrániť vzácna kultúrna pamiatka.
- Nechceme Katarínku kompletne zrekonštruovať, ale zachovať jej súčasný vzhľad a atmosféru zrúcanín kláštora v prepojení s okolitou prírodou, tichom a „geniom loci“ (duchom miesta) i duchovným rozmerom tohto miesta.

História projektu

- V júli 1994 vznikol prvý nápad zorganizovať **tábory** na Katarínke. Peter Herceg ako tvorca myšlienky sústredil okolo seba prvý organizačný tím a od jesene sa začali konzultácie s odborníkmi a prípravu.
- Prvé tábory i záchranné práce sa začali už v júli 1995 a zúčastnilo sa ich v dvoch turnusoch takmer 70 mladých ľudí z celého Slovenska. Vybudovalo sa táborisko a základné táborové stavby, vyčistil sa areál zrúcanín, vytriedili napadané skaly, zdokumentoval sa stav objektu pred konzerváciou.

- Druhý a ďalšie ročníky sa konali každé leto v júli a auguste a na táboroch sa doteraz zúčastnilo už vyše 1800 mladých ľudí, postupne sa aktivity rozrástli aj na víkendové akcie mimo letnej sezóny.
- V r. 1996 a 1999 bola vypracovaná projektová dokumentácia konzervácie v spolupráci s projekčnou a diagnostickou firmou Prodis, ktorá odvtedy metodicky dohliada na konzervačné práce.
- V r. 1996 sa z kláštora a kostola odstránilo množstvo stromov a náletových krovín bezprostredne zasahujúcich do murív, čím sa vlastne tieto múry opäť odhalili.

- Konzervačné práce** začali v stojacej časti kláštora: v rokoch 1996–2003 boli konzervované múry východnej časti, rekonštruované nadokenné záklenky a zatravnované koruny múrov – sme priekopníkmi v experimentálnom riešení korún na Slovensku
- Západná časť kláštora sa konzervuje v rokoch 2013–2015
 - **Loď kostola**, obvodové múry, piliere a štíty sa konzervovali v rokoch 2004–2010.
 - V r. 2005 bola konzervovaná 30m vysoká **kostolná veža** – staticky sa zaistilo a domurovalo prasknuté nárožie, kde akútne hrozilo zrútenie časti veže.
 - V r. 2010–2016 prebiehala rekonštrukcia veže a jej podlaží so zapustenou skrytou strechou, ktorá slúži ako vyhlídkové podlažie. Konzervovalo sa murivo a okná veže, a realizovali sa rozsiahle tesárske práce: ručné kresanie dubových trámov a schodísk, hobľovanie, výroba tradičného zdvíhacieho zariadenia – tzv. „rumpálu“, ktorý slúži ako žeriav na dvíhanie dubových trámov a materiálu do veže na spôsob historických zdvíhacích zariadení.
 - V r. 2017 sa podarilo sprístupniť vežu pre verejnosť, ako aj pokračovať v konzervovaní schátraných častí kláštora.

- Archeologický výskum** realizujeme od roku 1997 v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV (1997–98), Západoslovenským múzeom v Trnave (1999–2006) a Katedrou archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (od 2006). Cieľom je zdokumentovanie, zameranie a následná prezentácia resp. konzervácia základov ďalších objektov, keďže areál bol rozsiahly a mnohé stavby v širokom okolí sú pod zemou.
- 1997–2000 – objavená **baroková kaplnka** pred vežou kostola.

- 2000 – objavený a konzervovaný vstup do kláštora.
- 2000–2001 – objavená, preskúmaná a zakrytá **menšia krypta** v lodi kostola.
- 2004 – pod sutinou v presbytériu objavený veľký kamenný barokový **oltár** aj so sochami sv. Kataríny, sv. Tekly a torzom anjela (dnes v Západoslovenskom múzeu v Trnave).
- 2003–2005 a 2008–2012 – objavené a preskúmané základy najstaršej **gotickej kaplnky** v presbytériu kostola a za ním, cintorína vedľa nej a prvých objektov kláštora.
- od roku 2013 prebieha výskum druhej **väčšej krypty** v lodi kostola. V roku 2018 bola zrekonštruovaná a nanovo zaklenutá.
- Projekt je pravidelne prezentovaný odbornej i širokej verejnosti na rôznych výstavách i na odborných konferenciách. Rekonštrukcia veže získala ocenenie Ministerstva kultúry SR Pamiatka roka 2017 Fénix. Projekt Katarínka získal v roku 2017 národnú cenu ICOMOS Slovensko – Dedičstvo pre budúcnosť.

Ďalej plánujeme

- Dokončiť konzerváciu zvyšných múrov kláštora.
- Pokračovať v systematickom archeologickom výskume a konzervovaní odkrytej architektúry.
- Spolupracovať so Správou CHKO Malé Karpaty pri starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Katarína, v ktorej sa kláštor nachádza.

Ako žijeme v tábore

- Doobeda pracujeme (5 hodín), poobede zažívame dobrodružstvá zamerané na hlbšie spoznanie iných i seba.
- Program tábora a hry vo voľnom čase sú orientované do histórie, pričom sa snažíme zachovať si historický ráz na spôsob života rehoľníkov v 17. storočí, vrátane ranných a večerných chvál.
- Na priblíženie sa životu pôvodných rehoľníkov a ideálom sv. Františka z sme založili „rád Katarínkovcov – záchrancov kláštora“, ktorého členmi sú všetci účastníci táborov.
- Na dva týždne sa „Katarínkovci“ prenású do histórie a stanú novými žijúcimi v prírode bez zbytočných výdobytkov civilizácie. Žijeme bez hodínok, internetu, mobilov, počítačov.
- V tábore žijeme podľa „Regule bratov a sestier Katarínkovcov“, slávnostným oblečením je habit z vrecoviny.

Ako pracujeme

- Škárujeme poškodené časti múrov a domurovávame vypadané prízemné časti múrov a pilierov, čím staticky zaistujeme múry.
- Konzervujeme zvetrané a poškodené koruny (vrchy) múrov, ktoré naspäť rozoberieme až po pevný podklad a premurujeme do pôvodnej výšky a ruinálnej podoby pôvodnou metódou použitím klasického haseného vápna.
- Spevňujeme statický systém muriva dopĺňaním ručne tesaných dubových trámov na miesta, kde kedysi boli.
- Pod dohľadom a vedením oprávnených inštitúcií vykonávame archeologický výskum a konzervovanie alebo spätné zakrývanie už preskúmaných nálezísk.
- Kosíme lúky a areál kláštora a čistíme ho od náletovej zelene.